

**Керівникам, спеціалістам
служб у справах дітей
обласних, Київської міської
державних адміністрацій**

З метою забезпечення безпеки дітей, мінімізації ризиків, пов'язаних із воєнними діями, що відбуваються на території України, та у зв'язку з прийняттям Кабінетом Міністрів України постанов від 28 лютого 2022 р. № 166 та від 01.03.2022 № 179 Міністерство соціальної політики України просить:

- 1) забезпечити координацію роботи служб у справах дітей щодо взаємодії з органами Державної прикордонної служби України, інститутами громадянського суспільства при перетині державного кордону дітьми;
- 2) довести до відома служб у справах дітей рекомендації щодо діяльності служб у справах дітей в умовах надзвичайного або воєнного стану щодо координації переміщення дітей в межах України та виїзду дітей за межі України, що додаються.

Заступник Міністра

Б. ЛЕБЕДЦОВ

Рекомендації

щодо координації переміщення дітей в межах України та виїзду дітей за межі України в умовах надзвичайного або воєнного стану

З метою збереження життя і здоров'я дітей в умовах надзвичайного та воєнного стану службам у справах дітей необхідно забезпечити координацію роботи щодо переміщення в межах України та виїзду за межі України:

дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, які не досягли 18-річного віку та проживають або зараховані до закладів різних типів, форми власності та підпорядкування на цілодобове перебування;

дітей, які не досягли 18-річного віку та не належать до категорії дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, але зарахованих до закладів різних типів, форми власності та підпорядкування на цілодобове перебування (далі - діти, які цілодобово перебувають у закладах);

дітей із сімей патронатних вихователів, опікунів, піклувальників, прийомних сімей, дитячих будинків сімейного типу;

дітей без супроводу батьків, які прибули разом з одним із батьків або у супроводі інших осіб.

Облік таких дітей ведеться у паперовій та електронній формі та має містити інформацію про:

- прізвище, ім'я, по батькові дитини, дату народження;
- по можливості місце походження дитини (для статусних), наявність у неї батьків, не обмежених в своїх батьківських правах, інших законних представників;
- місце, куди вибула дитина (адреса або інша максимально точна інформація);
- прізвище ім'я по батькові особи / осіб, у супроводі якої / яких переміщена / виїхала дитина, її контактні дані.

Для забезпечення обліку таких дітей службам у справах дітей необхідно підтримувати постійний контакт з такими сім'ями та закладами, в яких цілодобово перебувають діти, з'ясовувати інформацію про місце перебування, стан здоров'я, психологічний та фізичний стан дітей, умови їх утримання, наявність загрози для життя і здоров'я тощо.

Служби у справах дітей забезпечують постійний моніторинг ситуації та уточнення даних щодо переміщення зазначених категорій дітей в межах України та виїзду за межі України.

Інформація про переміщення в межах України або виїзд за межі України зазначених категорій дітей після її отримання під час здійснення професійної діяльності або внаслідок отримання звернення громадян невідкладно передається посадовими особами місцевих державних адміністрацій, органів місцевого самоврядування, працівниками органів внутрішніх справ, Державної прикордонної служби, іншими органів, закладів (установ) та організацій до служб

у справах дітей обласної, Київської міської державних адміністрацій, військових адміністрацій.

Служби у справах дітей обласних, Київської міської державних адміністрацій, військових адміністрацій забезпечують збір за узагальнення інформації про дітей зазначених категорій, які переміщені в межах України або виїхали за межі України.

Служби у справах дітей забезпечують консультування дітей та сімей з дітьми, які мають намір виїхати за межі України, щодо порядку перетинання державного контролю України відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 27.01.1995 № 57 “Про затвердження правил перетинання державного кордону громадянами України” (зі змінами, внесеними постановами КМУ від 28.02.2022 № 166 та від 01.03.2022 № уточнюється), сприяють їм в оформленні документів, вирішенні будь-яких інших питань, зокрема, у разі потреби, координують дії з Державною прикордонною службою, інститутами громадянського суспільства, що здійснюють заходи із надання допомоги у перевезенні дітей та гуманітарної допомоги (далі – інститути громадянського суспільства), та пунктами пропуску через державний кордон України, Нацсоцслужбою, Мінсоцполітики.

Особлива увага служб у справах дітей має бути спрямована на надання допомоги закладам, в яких цілодобово перебувають діти, сім'ям патронатних вихователів, опікунів, піклувальників, прийомним сім'ям, дитячим будинкам сімейного типу.

У випадках, які неможливо передбачити наперед, для надання консультацій сім'ям з дітьми щодо перетину ними державного кордону України у період надзвичайного та воєнного стану рекомендуємо службам у справах дітей попередньо отримувати відповідні роз'яснення та консультації в службах у справах дітей обласних державних адміністрацій, Нацсоцслужбі, Мінсоцполітики.

Під час надання консультацій та іншої допомоги закладам, дітям, сім'ям з дітьми необхідно враховувати особливості виїзду за межі України різних категорій дітей.

1. Виїзд за межі України дітей, які цілодобово перебувають у закладах

При вирішенні директором закладу питання щодо виїзду за межі України дітей, які цілодобово перебувають у закладах, необхідно:

- 1) з'ясувати можливості забезпечення безпеки дітей в населених пунктах на території України, де не відбуваються активні воєнні дії, та вжити заходів щодо переміщення дітей у такі населені пункти і забезпечення належних умов для їхнього перебування;
- 2) у разі, якщо можливості для забезпечення безпеки дітей на території України з об'єктивних причин відсутні, оцінити, чи відповідає найкращим інтересам дітей їхній виїзд за межі України;

- 3) враховувати, що найкращим інтересам дитини, як правило, відповідає виїзд за межі України у разі, якщо:
- на території іншої держави перебувають родичі дитини, які готові забезпечити її догляд та виховання;
 - виїзд за межі України здійснюється з метою возз'єднання братів і сестер у разі, якщо один з них вже перебуває за межами України;
 - діти, які перебувають у закладі / установі, що здійснює догляд та виховання, організованою групою переміщуються до закладу / установи, що знаходиться на території іншої держави;
 - дитина потребує невідкладного лікування або надання медичної допомоги, що не може бути забезпечено в Україні;
 - тощо.
- 4) сформувати групи дітей із супроводжуючими особами із розрахунку один супроводжуючий не більше ніж на 15 дітей / 1 супроводжуючий не більше ніж на 4 дитини з інвалідністю;
- 5) забезпечити видання наказу директора закладу про виїзд дітей за межі України або, у разі можливості, звернутися з клопотанням про прийняття рішення про виїзд дітей за межі України органом опіки та піклування чи військовою адміністрацією (далі - орган опіки та піклування) за місцем розташування закладу.
- У наказі має бути зазначено прізвище, ім'я, по батькові посадової особи, на яку покладається обов'язок (i) забезпечення життя і здоров'я дітей, (ii) представництва їх інтересів під час перебування за межами України, (iii) постановки дітей на консульський облік та (iv) організацію їхнього повернення на територію України;
- 6) забезпечити у взаємодії з місцевими органами виконавчої влади, інститутами громадянського суспільства дітей транспортом, продуктами харчування, водою та одягом на час дороги до місця тимчасового перебування за межами України;
- 7) забезпечити при перетині кордону наявність у дітей та супроводжуючих осіб документів, що посвідчують особу (паспорт громадянина України / свідоцтво про народження дитини тощо);
- 8) поінформувати дітей про правила поведінки у дорозі, у тому числі у разі виникнення надзвичайної ситуації, по можливості надати кожній дитині копії її документів та інформацію про контактних осіб, які відповідають за дитину, для зв'язку з ними у разі, якщо дитина з будь-яких причин залишиться без супроводу;
- 9) проінструктувати супроводжуючих дітей осіб про обов'язок звернутися до консульської установи України протягом одного робочого дня після прибуття на місце тимчасового перебування за межами України.

Копія наказу, списки дітей із зазначенням прізвища, імені, по батькові, дати народження, статусу дитини та супроводжуваних осіб передаються в будь-якому вигляді (письмово, фото, скан) службі у справах дітей за місцем знаходження закладу та службі у справах дітей обласної, Київської міської державної адміністрації, військової адміністрації.

Звертаємо увагу, що виїзд дітей за межі України здійснюється у супроводі:

дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, які не досягли 18-річного віку, - законного представника або іншої уповноваженої ним особи;

дітей, які не досягли 18-річного віку та не належать до категорії дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, але зарахованих до закладів на цілодобове перебування, - особи, уповноваженої керівником відповідного закладу, або органом опіки та піклування.

Для вирішення питань, що можуть виникнути у дорозі, та отримання допомоги особи, які супроводжують дітей, повинні мати контактні дані служб у справах дітей по маршруту слідування.

По прибуттю до місця тимчасового перебування директор закладу чи інша уповноважена ним особа звертаються до консульської установи України в країні перебування для постановки дітей на тимчасовий консульський облік. За можливості директор закладу чи інша уповноважена ним особа повідомляють про прибуття дітей на місце тимчасового перебування службу у справах дітей (за місцем свого попереднього розташування або службу у справах дітей, де перетинали кордон).

Після завершення воєнного стану в Україні керівники закладів зобов'язані вжити вичерпних заходів для повернення дітей на територію України

2. Виїзд за межі України дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, які влаштовані до прийомної сім'ї, дитячого будинку сімейного типу, передані під опіку, піклування

Виїзд за межі України дітей, які влаштовані до прийомної сім'ї / дитячого будинку сімейного типу, передані під опіку, піклування, здійснюється у супроводі прийомних батьків / батьків-вихователів / опікуна / піклувальника або уповноваженої ними особи.

У період надзвичайного та воєнного стану допускається уповноваження прийомними батьками / батьками-вихователями / опікунами / піклувальниками інших осіб для супроводження дитини під час перетину державного кордону та перебування в іншій державі. Для цього прийомні батьки / батьки-вихователі або один з них / опікун / піклувальник та супроводжуючий повинні звернутися до органу опіки та піклування за місцем свого фактичного перебування із відповідною заявою, в тому числі через електронні засоби комунікації, у якій зазначаються:

- прізвище, ім'я, по батькові, дата народження кожної дитини;
- держава прямування;

- прізвище, ім'я по батькові супроводжуючого.

До заяви додаються (пред'являються):

- копія паспорта громадянина України або свідоцтва про народження дитини;
- копії паспортів чи інших документів, що посвідчують особу прийомних батьків / батьків-вихователів / опікуна / піклувальника;
- копія паспорта чи іншого документа супроводжуючого;
- документи, що підтверджують повноваження прийомних батьків / батьків-вихователів / опікуна / піклувальника;
- за неможливості надання вищезазначених документів - документи, що містять відомості про особу, які можуть бути визнані державною прикордонною службою України.

Документи можуть бути пред'явлені в електронному форматі в додатку “Дія”. Номер та серія пред'явлених документів зазначаються в заяві.

У разі відсутності таких документів орган опіки та піклування оперативно будь-яким доступним способом уточнює інформацію про сім'ю, необхідну для перетину кордону, в службі у справах дітей за місцем їх проживання / службі у справах дітей обласної, Київської міської державних адміністрацій / Національній соціальній сервісній службі України, або за допомогою єдиного електронного банку даних про дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, і сім'ї потенційних усиновлювачів, опікунів, піклувальників, прийомних батьків, батьків-вихователів.

Органи опіки та піклування забезпечують невідкладний прийом та розгляд таких заяв, в тому числі через електронні засоби зв'язку. Погодження органу опіки та піклування може бути оформлене листом (у тому числі електронним) або шляхом нанесення на заяву напису “Погоджено” та зазначенням назви органу, який надає таке погодження, прізвища, імені, по батькові посадової особи та проставлянням печатки та надсиланням заявнику за допомогою електронних засобів зв'язку.

Органам опіки та піклування необхідно здійснювати облік погоджень виїзду за межі України дітей в супроводі осіб, уповноважених прийомними батьками / батьками-вихователями / опікунами / піклувальниками та за можливості зберігати копії паспортів таких осіб, а також копії паспорта громадянина України або свідоцтва про народження дитини.

Слід брати до уваги, що для виїзду дитини за межі України необхідна наявність таких документів:

- паспорт громадянина України або свідоцтво про народження дитини, або документи, що містять відомості про особу, які можуть бути визнані Держприкордонслужбою;
- договір про влаштування дитини до прийомної сім'ї / договір про організацію діяльності дитячого будинку сімейного типу або його копія;

- рішення / розпорядження про встановлення опіки (піклування) або його копія;
- погодження органу опіки та піклування (для дітей, які виїжджають за межі України в супроводі осіб, уповноважених прийомними батьками / батьками-вихователями / опікунами / піклувальниками).

По прибуттю до місця тимчасового перебування особа, яка супроводжувала дітей, має звернутися до консульської установи України в країні перебування для постановки дітей на тимчасовий консульський облік.

Після завершення воєнного стану в Україні Може законні представники дітей зобов'язані вжити вичерпних заходів для повернення дітей на територію України.

3. Виїзд за межі України дітей, які передані на виховання в сім'ю патронатного вихователя

Діти, які влаштовані в сім'ю патронатного вихователя, можуть виїхати за межі України виключно в супроводі патронатного вихователя.

У період надзвичайного та воєнного стану виїзд за межі України дітей, які передані на виховання в сім'ю патронатного вихователя, здійснюється у разі пред'явлення:

- рішення органу опіки та піклування / наказу служби у справах дітей про влаштування дитини до сім'ї патронатного вихователя / договору про патронат над дитиною;
- паспорта громадянина України або свідоцтва про народження дитини, документів, що містять відомості про особу, які можуть бути визнані Держприкордонслужбою.

Патронатний вихователь має в обов'язковому порядку будь-яким засобом зв'язку повідомити відповідну службу у справах дітей коли і куди направляються разом з дітьми та / або після прибуття на місце тимчасового перебування. Відповідна служба у справах дітей має відповідно фіксувати таку інформацію, періодично контактувати з патронатними вихователями, в разі потреби надавати їм підтримку.

За можливості патронатний вихователь будь-якими доступними засобами зв'язку повідомляє батькам дитини про виїзд з дитиною за межі України та державу прямування.

По прибуттю до місця тимчасового перебування патронатний вихователь має звернутися до консульської установи України в країні перебування для постановки дитини на тимчасовий консульський облік.

Після завершення воєнного стану в Україні Може патронатні вихователі зобов'язані вжити вичерпних заходів для повернення дітей на територію України.

4. Виїзд за межі України дітей у супроводі одного з батьків або уповноважених ними осіб

У період надзвичайного та воєнного стану допускається виїзд за межі України дітей, які не досягли 16-річного віку, в супроводі одного з батьків без нотаріально посвідченої згоди другого з батьків.

У період надзвичайного та воєнного стану допускається уповноваження батьками (одним з них) дитини, яка не досягла 16-річного віку, інших осіб для супроводження дитини під час перетину державного кордону та перебування в іншій державі.

Для цього батьки / один із батьків дитини, а також супроводжуючий, повинні звернутися до органу опіки та піклування за місцем свого фактичного перебування з відповідною заявою, зокрема через електронні засоби комунікації, у якій зазначаються:

- прізвище, ім'я, по батькові, дата народження дитини;
- держава прямування;
- прізвище, ім'я по батькові супроводжуючого.

До заяви додаються (пред'являються):

- копія паспорта громадянина України або свідоцтва про народження дитини;
- копія паспорта чи іншого документа, що посвідчує особу, одного з батьків дитини;
- у разі відсутності вищезазначених документів - документи, що містять відомості про особу, які визнані Держприкордонслужбою;
- копія паспорта чи іншого документа, що посвідчує особу, супроводжуючого.

Документи можуть бути пред'явлені в електронному форматі в додатку "Дія". Номер та серія пред'явлених документів зазначаються в заяві.

Органи опіки та піклування забезпечують невідкладний прийом та розгляд таких заяв, в тому числі через електронні засоби зв'язку. Погодження органу опіки та піклування може бути оформлене листом або шляхом нанесення на заяві напису "Погоджено" та зазначенням назви органу, який надає таке погодження, прізвища, імені, по батькові посадової особи органу опіки та піклування та проставлянням печатки та надсиланням заявнику за допомогою електронних засобів зв'язку.

Органам опіки та піклування необхідно здійснювати облік погоджень виїзду за межі України дітей в супроводі осіб, уповноважених батьками та, за можливості, зберігати копії паспортів таких осіб, а також копії паспорта громадянина України або свідоцтва про народження дитини.

Слід брати до уваги, що для виїзду дитини за межі України необхідно пред'явити паспорт громадянина України або свідоцтво про народження дитини, або документи, що містять відомості про особу, які визнані Держприкордонслужбою.

По прибуттю до місця тимчасового перебування особа, яка супроводжувала дитину, має звернутися до консульської установи України в країні перебування для постановки дитини на тимчасовий консульський облік.

5. Виїзд за межі України дітей у супроводі баби, діда, повнолітніх брата, сестри, мачухи, вітчима

У період надзвичайного та воєнного стану допускається виїзд за межі України дітей, які не досягли 16-річного віку, в супроводі баби, діда, повнолітніх брата, сестри, мачухи, вітчима без нотаріально посвідченої згоди батьків дитини.

Слід брати до уваги, що для виїзду дитини необхідна наявність паспорта громадянина України або свідоцтва про народження дитини (у разі відсутності вищезазначених документів - документів, що містять відомості про особу, які визнані Держприкордонслужбою).

Для підтвердження родинного зв'язку з дитиною надаються (пред'являються) такі документи:

- 1) бабою, дідом – свідоцтво про народження одного з батьків дитини або його копія;
- 2) повнолітніми братом, сестрою – власне свідоцтво про народження або його копія;
- 3) мачухою, вітчимом – свідоцтво про шлюб із одним із батьків дитини або його копія.

У разі відсутності зазначених документів відповідні відомості можуть бути отримані у вигляді витягу з Державного реєстру актів цивільного стану громадян, у тому числі в електронному вигляді.

По прибуттю до місця тимчасового перебування особа, яка супроводжувала дитину, має звернутися до консульської установи України в країні перебування для постановки дитини на тимчасовий консульський облік.